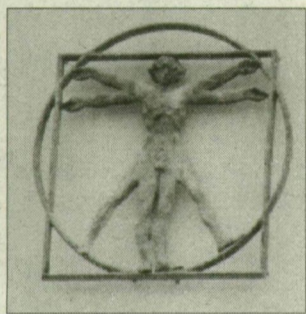
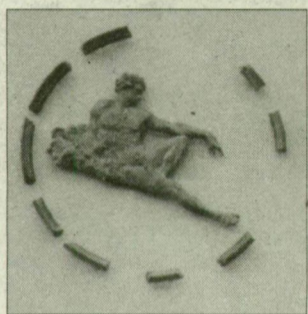

Az elhunyt szobrász utolsó munkái Szegeden

In memoriam Török Richárd

■ Elhunyt Török Richárd szobrászművész. Tragikus hirtelenséggel, fiatalon távozott közülünk. Barátai, Melocco Miklós, Kő Pál, a magyar szobrászművészet legkiválóbbjai közé sorolták.

Tanúja voltam, amikor a szintén nemrég elhunyt Somogyi József felkérte, vegye át tanítványait a Képzőművészeti Főiskolán. Hosszú vívódás után vállalta, de a tanítványok árván maradtak.

Török Richárd szobrai állnak Budapest közterein, külföldön Ausztriában, Németországban, Angliában. A New York-i nagykövetségen Széchenyi- és Kossuth-szobor őrsi emlékéit. Utolsó alkotásai – szegedi találatok, egy felsővárosi, többszörös átalakítást megélt ház homlokzatán, amely a közeli napokban nyeri el végső funkcióját. Építészeti alkotóműhely lesz.

A szobrok jelképi értékűek. Török Richárd a reneszánsz művészet legnagyobb alakjainak műveit ültette át – szobrászati eszközökkel – a huszadik század végére. A Sixtus-kápolna Teremtésének főalakjai itt domborműként fogják közre – a Leonardo da Vinci grafikáját idéző – életerőt árasztó „Lépték-Ember”-t.

A szomorúságot oldja bennem, hogy Mező Mihály barátommal együtt lehetőséget adhattunk a szobrásznak közös ars poetica megfogalmazására: szükség van egy új rene-

szánszra az élet és a művészet minden területén.

Szükség van egy értéket teremtő és értéket vállaló magyar polgárságra.

Richárd, egy hete beszélgettünk és pénteken találkoztunk volna Budapesten. Tele voltál hittel és reménységgel. Vagy nem így volt, vagy önmagunkra figyelve már észre sem vesszük a másikban rejlő szomorúságot, gyötrelmet?!

Ezek a kérdések minden napjaink kísérői, elég utalni Szuromi Pál művészeti találkozóira hívó hezitáló soraira, vagy Chikán Ágnes múlt heti cikkére.

Kedves Richárd! Életed és munkásságod tragikusan ért véget. Nincs magyarázat, nincs tanulság. Búcsúzóim töled és csak reménykedhetek, hogy a szobraid mögötti műtermekben a „Teremtés” más közegben mégis folytatódik.

Barátod:
Novák István

■ „Szemérmelenség!” – vette oda a Szegedi Nemzeti Színház asztalvégen helyet foglaló vezérkarának a kulturális bizottság egyik (konzervatív) képviselő tagja; vette a táskáját és eltávozott. Akik maradtak,

néztek, mint moziban,

míg nem kiderült: a képviselő úr látott egy számot valamely dokumentumban, azt hitte róla, hogy ez a színház idei költségvetési igénye. Pedig nem az volt. Azt a dokumentumot a kulturális bizottság kérésére készítették még az ősszel a színház vezetői. A kérés így szólt: hogyan kellene átalakítani a színház gazdálkodását – optimális pénzügyi feltételek esetén. Eljátszottak a gondolattal, hogy egy eljövendő boldog korban mennyi pénzből lehetne jó színházat csinálni; bár nem mondanám ezt a játszadozást egyértelműen léhaságnak, tény, hogy a dolognak semmi köze nem volt az idei költségvetéshez.

„Inkvizíciós eljárásban mi nem veszünk részt” – közölte magára erőltetett nyugalommal a bizottság másik (liberális) képviselő tagja; vette a cigarettáját és kiment a folyosóra. „Mi sem” – tették hozzá a bizottság külső, nem képviselő tagjai közül ketten, s szintén „balra el”. Az egész találkozás kezdeményezője, a bizottság alelnöke, dr. Berekné dr. Petri Ildikó (konzervatív) képviselő ezután „fölhívta a sajtó figyelmét”, hogy ő nem inkvizítor, csak beszélgetni akart, de most már sajnálja, többet meg sem fog mukkanni; akkor sem, amikor majd a képviselőtársai a költségvetés vitájában azt fogják kérdezni tőle: miért is kéne több pénz a színháznak?

Nos, itt többféle volt a baj.

Az egyházé az esztergomi tanítóképző

Még az idén visszakapja az egyház az esztergomi Vitéz János Tanítóképző Főiskolát, amely egykor az Esztergomi Érseki Római Katolikus Tanítóképzőként működött. Az átadás-átvétel előkészítésére megalakították a különböző bizottságokat, amelyek a tanulmányi kérdésekkel, a jogi és

Önkormányzati színház

- Félreértések (nem víg)játéka
- Költségvetési előjelek
- Párbeszédremény

Hogy miért lett a kulturális bizottság és a színházvezetők kedd esti találkozója „süketek párbeszéde”? Mit szépítsük, elsősorban a „sokoldalú dilettantizmus” miatt. Ami meglepő és sajnálatos. Azért, mert ebben az országban már nem túl sok város dicsekedhet ilyen nagy, háromtagozatú, működőképes, mi több, a megújuláshoz határozottan erős mutató színházzal – s ez a fenntartó-működtető önkormányzat és a színháziak dicsérete. E tényállás esetén az ember nem tételez ilyen fokú hozzá nem értést és kölcsönös tájékozatlanságot, mint amit a felek ezúttal mutattak. Az alábbiakban fölillantunk néhány helyzetet a keddiekből, s megkíséröljük a félreértések okát megragadni.

Először is az alelnökasszony és az elnök aláírásával

adatkérő levél ment

a színházba, amire a színgazgató némi értetlenkedéssel válaszolt. *Megértem*, mert igen nehéz elképzelni, miféle hasznos dolog sült ki abból, ha összehasonlítjuk az öt évvel, a három évvel, meg az egy évvel ezelőtti pénzügyi, előadás- és nézőszámra vonatkozó, és a többi adatokat a maiakkal. Mivelhogy nem összehasonlíthatók. Mivel „minden megváltozott azóta”. (Hát még a tiszteletré méltó *Vaszy Viktor*, vagy az ugyancsak így

emlegetett *Fricsay Ferenc* ideje óta! Mert a bizottság némely tagja, s a vendég, *Simor Ferenc* képviselő úr az ő boldog emlékeztető virágkorukat is összehasonlította a mai állapotokkal. Amit lehet, de szigorúan csak passzióból és nem színházfinanszírozási következtetések végett!) És *mégsem teljesen értem* a színgazgatót, mert ha egyszer eleget tesz egy értelmetlen kérésnek, akkor miért morog hozzá?

Megértem a liberális képviselőket és a független külső tagokat: nem beszéltek meg velük, mi a célja a színházi vezetők „behívásának”, s mivel az első hang tónusát inkvizíciós halottak, til-

takoztak. *Mégsem teljesen értem* őket: módjuk lett volna a színházvezetők „behívása” előtt, bizottsági berkekben tisztázni-tiltakozni, s akkor megspórolhattak volna egy hangulatteremtő, sokkoló kivonulási jelenetet. Meg azt is, hogy azonnal politikai szintet kapjon az ügy, még mielőtt egyáltalán tudni lehetne, hogy miben áll valójában.

Tényleg,

mi is itten az ügy?

Nehéz megmondani. Az alelnök asszony, mint mondta, *tájékozódni* szeretett volna, érveket kapni a költségvetési vitához, amelyekkel meggyőzheti, úgymond, a képviselőtársait is: szavazzanak pénzt a színháznak. A föltett kérdésekből nyilvánvaló volt, hogy a képviselőasszonynak valóban alaposan kellene tájékozódnia, hogy érvelni tudjon; csak az nem bizonyos, hogy erre a legjobb formát választotta, bár jó szándéka hihető.

Az embernek mindig a lépcsőházban jut eszébe, hogy mit kellett volna mondani-alapon (vagy: eső után köpönyeg) a „behívott” színházvezetők most *meghívták a bizottság tagjait – a színházba*. Nézzék a megfeszített munkát, kérdezzének, szerezzének tényeket-adatokat a költségvetési érvekhez.

A felek valódi párbeszédét segítő: ezeken a hasábokon is igyekszünk ilyen tényeket közlőketenni – még a februári közgyűlés előtt.

Sulyok

■ Hangversenykalauz

Különleges karmester-egyéniesség - különleges műsorprogram

Tizenöt évig volt a moszkvai Nagy Színház vezető karmestere, a múlt évtized közepétől saját együttesével, a Moszkvai Állami Szimfonikus Kiszenekevel dolgozik – világtornéi mellett. Mai szegedi hangversenyén, amely a Nemzeti Színházban lesz a Filharmónia szimfonikus bérletsorozatának keretében – az impresszionista zene „nagy-mesterének” tartott francia Debussy Három noktürnjét szólaltatja meg az első részben. A darabok címei: Felhők – Ünnepek – Szirének. Ez utóbbi különösen ritkán hangzik el koncerttermekben, mert a szerző nyolc szoprán és nyolc mezzoszoprán énekszólómat is illesztett az együttesbe. Közreműködők a Budapesti Kórus Női Karának tagjai.

A koncert második felében Wagner operáinak népszerű nyitányai, zenekari részletei hangoznak el, nem tartva a bemutatók időrendi sorát, hisz az első a Parsifal előjátéka lesz. A keresztény mitológia köréből merített, egyben utolsó operájában Wagner és Grál legendát dolgozta fel és ehhez adott hangulati bevezetőt. Más a helyzet a negyven évvel korábbi „A bolygó hollandi”-nál. Itt a nyitány a dráma történéseinek lényegét sűríti, egy-egy motívummal szereplőinek jellemét is megrajzolja a

A világhíró Jurij Szimonov vezényli a Magyar Állami Hangverseny Zenekar ma esti, fél nyolckor kezdődő szegedi hangversenyét. A neves orosz dirigens 1966-ban aratta első jelentős sikerét, amikor elnyerte az akkori szovjet ösztöndíjverseny I. díját, két évvel később pedig már a nemzetközi zenei életben is bizonyított a római versenyen szerzett győzelmével.

hagyományos zenekari szonátatétel formai keretében. A Tristán és Izolda előjátékában egyetlen motívum uralkodik, a tragikus szerelem, a kínzó, önpusztító vágy drámaisága. Ugyanilyen végtelenül kigyózó dallam az opera zárójelenete, az Izolda szerelmi halála is, amit gyakran adnak elő együtt az előjátékkal. Végül az első sikeres Wagner-opera, a Rienzi nyitányát hallhatjuk, ez formai és tartalmi építkezésben is hasonló A bolygó hollandi nyitányához.

Kutas János

■ Főszereplők: Koltai Róbert, Szabados Mihály, Kathleen Gáti, Jordán Tamás

Zene: Dés László

Rendezte: Koltai Róbert

A képen látható három főszereplő mellől csak Jordán Tamás hiányzik, aki vagy aludt a filmben, vagy pedig a feleségéről hessegette a férfiakat. Tehát most nagy valószínűséggel alszik. Mindezt csak a teljesség, de méginkább a töredékesség kedvéért.

A vállfás Gyuszi (Koltai) egy igazi, élő ember volt, mert annyira igazi, hogy illet nem lehet kitalálni. Abból élt, hogy vállfákat adott el, aztán meg szenvedélyesen bukta el a pénzt a lóversenypályán. Akkor kapcsolódhatunk be az életébe, amikor rábízák az ifjú Tordait, hogy faragjon belőle embert. Aztán a pipogya kiscickóból lassan megszűnik a minden hájjal megkent II. vállfás Gyuszi, akinek csakúgy kijár a puszi.

Nagyon jól emlékszem arra az időre – hisz alig egy éve volt – amikor a magyar filmek többsége azt vallotta, hogy a magyar filmnek az elmúlt pár év változásai, a

■ Filmpremier

Sose halunk meg, avagy: csak a végén

benne élő emberrel kell foglalkoznia, és majd akkor mindenki, hogy lássa saját sorsát, demegy az éppen elnéptelenedésre ítélt moziba. Úgy látszik, hogy a jó film nem ismer ilyen problémamegoldásra felépített kategóriákat.

Mert a Sose halunk meg című film már-már teltházzal fenyeget. Nem csoda: Koltai nagy játékos, s annak ellenére, hogy először nem akarta vállalni a főszerepet, ennél jobb, neki- valóbb szerep kevés létezhet. A film nem akart többet, mint

amennyit meg tudott mutatni; pergett, szórakoztatott, és azzal a jól bevált módszerrel operált, ami egyszerű, könnyen fogható, mégis folyamatosan újat hoz: az egész történetet anekdóta-füzérből állítja össze. Tipikus, jól ismert, de mégsem elstilizált mellékszereplőket látunk: az alkoholig becsúszott régi nagy focistát, a kiöregedett, de országos hírvú táncosnő stb., s mindennek élén Gyuszi bácsit, akit mindenki ismer, akinek szenvedélyes élete, s ebben a lóverseny, valóban elhithető, hogy sose halunk meg, legfeljebb a végén.

Talán túlzás lenne közvetlenül a premier után találgatni, hogy mennyire volt vízváltató a magyar filmben Koltai produkciója, s hogyan szolgál majd előzményül a későbbi magyar filmművészetnek, annyi viszont bizonyos, hogy legalább annyira fejlethetetlen marad, mint a Régi idők focija.

Nem bajlódni, nem feladni, mindent éppen csak élvezni kell.

Podmaniczky Szilárd